

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

“Затверджую”:
завідувач кафедри СіГД
полковник служби ЦЗ.

О.В.Рябініна

“ ” травня 20 р.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ”**

Харків - 2017

А. Основні положення виконання контрольних робіт

Контрольна робота з філософської антропології являє собою навчальний документ, що виконує подвійне завдання, а саме, по-перше, дає змогу надолужити нестачу педагогічного спілкування, яка, звісно, відрізняє заочну форму навчання загалом; і, по-друге, має зафіксувати отримані в ході самостійного опрацювання матеріалу знання слухача. Отже, виконання такої роботи і її викладення для подання на кафедру перевіряючому викладачеві повинні виходити з критеріїв системності та чіткого оформлення текстового масиву, який робота містить і який так чи інакше обробляється перед тим як вона отримує вигляд нормативно відповідного тексту.

Системність у роботі означає наявність плану, що передує текстові та відображає його структурні розділи і підрозділи; а це вимагає окремої уваги слухача до узагальнення й структурування теоретичного матеріалу. Зазвичай контрольна робота має реферативну форму, тобто передбачає опрацювання доволі значного обсягу літератури з питань, що вивчаються. Така форма сама по собі не є новою або незнайомою для слухачів. Ще навчаючись у школі, всі абсолютно тією чи іншою мірою опановують написання творів з літератури, техніка якого полягає в пошуку й систематизації, за посередництвом плану, основного змісту аналізованого явища або питання. Відмінність у тому, що, по-перше, в контрольній роботі від слухача вимагається подавати цей зміст стисло, лаконічно, позаяк в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу замість одного у роботі має бути розглянуто від двох до чотирьох питань, – залежно від обсягу виділених на цю дисципліну кредитів навчального часу. По-друге ж, і головне, реферативний виклад матеріалу має під собою, як основу вільного ним володіння, значну аналітичну працю, – не лише відбір та огляд літератури, але й вивчення й узагальнення ідей і фактів, про які йдеться. Значна відмінність контрольної роботи слухача, яка має бути виконана дійсно на рівні стандартів вищої освіти, – оволодіння методологією та логіко-категоріальним інструментарієм дисципліни, що вивчається, у тому обсязі, якого потребує тема роботи.

Отже, необхідним є попереднє ознайомлення з термінами, які слухачу зустрічаються при читанні спеціальної літератури, перш ніж приступати до написання самої роботи; а також опрацювання навчальних книг за даними у якості контрольного завдання темами й питаннями. Така необхідність постає з огляду передусім на вимогу оформляти й викладати матеріал таким чином, коли ним більш-менш вільно оволодів той, хто навчається, а не навпаки, коли матеріал «володіє» нами, тобто диктує послідовність викладу. Далі, означена необхідність має свій «практичний» бік. Розуміння тексту, з яким працюємо, дає можливість слухачу під час іспиту або заліку давати осмислені відповіді на питання за матеріалом контрольної роботи (а ці питання зазвичай бувають поставлені тоді, коли викладач вважає за доцільне переконатись у розумінні будь-якого теоретичного матеріалу відповідної дисципліни слухачем); тож і підвищити свій бальний результат або взагалі отримати позитивну оцінку.

Відтак, від виконавця роботи вимагається, крім уміння впорядкувати основні пункти тексту, насамперед, здатність розуміти й реферувати складні

теоретичні положення, викладки, дискурсивні фрагменти. Тобто треба вміти виділяти головне в матеріалі і, – оскільки робота реферативна, – прописувати знайдені в ньому ключові ідеї та висновки в заключній частині роботи, якщо вони мають загальний характер і не витікають конкретно з часткових ідей та тверджень; а отже, вибудовувати відповідь на контрольне питання по типу невеликого теоретичного екскурсу.

Ретельна робота над змістом тексту, безумовно, позначиться ззовні на оформленні роботи, передусім за посередництвом чіткого плану по кожному з розглянутих питань. План може бути простим або складним, – що є більш коректним з огляду на узагальнюючий нахил самої роботи з реферування. Простий план допускається при зовсім невеликому обсязі питання або його елементарному характері (розкрити поняття, навести й інтерпретувати факти культури, дати історичне посилання та ін.). Перевага складного плану в тому, що він робить необхідним вихід до категорій більш загальних, аж до засад і принципів, котрі є основою описуваних явищ. Важливо пам'ятати, що назви частин плану, розділів роботи, мають відображати положення теоретичного характеру, а не позначати зовнішні параметри матеріалу («вступ», «основна частина», «висновки»). Якщо й надається така вказівна назва розділу, вона має супроводжуватись позначенням питань, що розглядаються. У вступі буде доцільним обґрунтувати актуальність даної теми роботи, або її вибір, якщо викладач вважає за доцільне дозволити такий слухачу (у випадку особливого інтересу до певних питань, що виявляються належними до предметного поля даної дисципліни). Так звана основна частина – логічний центр роботи – має бути будована концентрично (навколо тематизованого явища культури) або лінійно (за історичною послідовністю подій чи ідей). Відповідно виділяються й позначаються у плані підрозділи. Висновки, – а це єдиний розділ, що може не мати спеціальної назви, – є доцільним продумати окремо, включаючи їх власну послідовність. Іноді у якості висновків може бути подана низка ідей, переформульованих на основі тез з основної частини роботи, якщо вони мали значення ключових положень, що виводилися з викладених вище фактів (хоч і така, на перший погляд проста, процедура вимагає достатньо глибокого їх розуміння). Але оптимальним є формулювання самостійних умовиводів з зареферованого матеріалу й їх послідовний виклад. Простою «технологією» накопичення тез, які могли б відіграти роль висновків у контрольній роботі є виокремлення ідей з тексту, який читається, їх цитування й конспектування.

Тож варто приділити особливої уваги грамотному наведенню цитат. У сучасних друкованих працях, зокрема реферативного характеру, прийнятим є давати посилання на цитовані джерела або переліки джерел, які стосуються певного питання і наводяться у роботі як дотичні до нього, у квадратних дужках, тоді у разі наведення сторінки, на якій цитата розташована в книзі, номер самої книги у списку використаної літератури наприкінці роботи має бути відділений від номеру сторінки крапкою з комою. Якщо номер джерела подається у круглих дужках, номер сторінки пишеться після коми з літерою «с» – «сторінка» – і крапкою після неї. Список використаної літератури має бути в роботі обов'язково, загальний або після відповіді на кожне питання, – у

разі, коли література, дібрана для їх розгляду, цілком різна. Вартим уваги є оформлення списку, який повинен бути поданий в алфавітному порядку і з указанням вихідних даних літературних джерел за правилами бібліографії (ці дані обов'язкові для виходу в світ будь-якої книги і містяться на титульному листі та на останніх сторінках, звідки їх і треба переписати). Обов'язковими є й посилання на файли, знайдені в мережі Інтернет, що містять використані в роботі положення й інші матеріали. В таких випадках вказується ім'я файлу і його електронна адреса, джерело. Запозичення популярних текстів з Інтернет у якості фрагментів роботи не допускається.

Таким чином, після отримання контрольного завдання слухач повинен знайти рекомендовану викладачем літературу з питань, поставлених у ньому, прочитати її, виписати спеціальні терміни, особливо нові, та знайти значення кожного з них, скласти план кожного питання на основі ідей та положень, які складають основний зміст відповідей на ці питання, і послідовно викласти ці відповіді, а потім надати список книг та інших джерел, що були опрацьовані.

Філософська антропологія – навчальна дисципліна, мета якої: ознайомити аудиторію з основними вченнями про людину і їх еволюцією; розвиток світоглядної культури тих, хто навчається, в аспектах філософсько-антропологічних концепцій; формування здатності обґрунтувати позиції з питань людського буття у світі; обізнаність здобувачів із філософськими поглядами на сутність людини як явищем культури. Роль філософської антропології у професійній підготовці бакалавра визначена цілями формування особистості майбутніх фахівців, їх гуманітарної культури, духовних цінностей.

Таким чином, навчальний курс «Філософська антропологія» спрямований на створення теоретичного підґрунтя для світоглядної орієнтації курсантів і студентів та є принципово значущим для морального та естетичного розвитку курсантської та студентської молоді. Тому контрольна робота з дисципліни «Філософська антропологія» має сполучати в собі огляд фундаментальних і водночас дискусійних підходів до вивчення людини, характеристика якої здійснюється в роботі, поєднаний з чіткістю ключових визначень і термінів.

Тематика контрольних робіт побудована на основі єдності історичного та логічного принципів філософсько-антропологічного пізнання. При розкритті кожного з питань необхідно мати на увазі історичний контекст та місце феномену людини у філософії історії та у світі взагалі. Обдумуючи свої відповіді, слухач має зосередити увагу на значенні та специфіці цього явища, а також пов'язати їх із сучасністю.

Неприпустимим є зведення роботи до переказу основних думок про людину певного мислителя (певної епохи) без їх осмислення, без висловлювання й обґрунтування власної аналітичної думки. Звісно, вона навряд чи може бути по-справжньому оригінальною, але її формулювання є однією з передумов створення свідомої позиції слухача в соціально-психологічних проблемах, становлення його світогляду. Отже, всі положення

і концепти філософської антропології, що наводяться в роботі, мають бути коментовані та систематизовані.

З огляду на специфіку дисципліни, особливого значення набуває коло понять, що їх слухач освоює та наводить у роботі. Кожне з них, з одного боку, має цілком конкретний соціально-філософський зміст, а з другого – тривалу історію і здебільшого дискусійний характер. І те й інше є необхідним урахувувати в роботі, даючи аналіз основних категорій філософської антропології, котрі містить опрацьований текст або вчення. Слід розкривати різницю смислів понять, що утворюється історично, або принаймні розуміти її. Наприклад, Т. Гоббс виголосив: «Людина за природою є злою», а Ж.-Ж. Руссо зазначив: «Людина за природою є доброю». На цьому прикладі може бути розкрита різниця між різними підходами Просвітництва до сутності людини.

За тематикою контрольні завдання поділяються на дві групи. Перша – це питання, що вимагають розкрити проблему з точки зору теоретичного осмислення певного поняття. Цих питань значно менше, ніж у другій групі, – тих, що вимагають розкрити зміст того чи іншого вчення про людину. У першому випадку потрібно зосередити увагу на аналізі понять, дати приклади їх застосування або явищ, які вони позначають. У другому – надати культурно-історичний контекст, передати й інтерпретувати зміст тієї чи іншої філософської системи.

У контрольній роботі два питання, відповідно до кількості навчальних модулів. Обсяг викладу кожного питання – від 7 до 10 сторінок формату А4 (кегль 14, через 1,5 інтервали). Таким чином, слухач отримує можливість для докладної характеристики заданої теми. Вона має містити розкриття основних понять, історичного контексту, і, звісно, коментарів у якості висновків, що є й найбільш доцільним. Рекомендується перед опрацюванням спеціальної літератури – книг, статей, першоджерел – вивчити відповідні розділи підручників і посібників з релігієзнавства. Вони наводяться у бібліографічному списку після переліку контрольних питань.

Б. Титульний аркуш контрольної роботи

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
УКРАЇНИ**

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Контрольна робота №____
з дисципліни «Філософська антропологія»

Варіант – ____

Виконана слухачем
групи _____

підпис
« ____ » _____ 2017 р.
Відмітка: _____
Перевірив

підпис
« ____ » _____ 2017 р.

Харків 2017

В. Теми контрольних робіт з дисципліни «Філософська антропологія»

Варіант 1

Що є предметом філософської антропології?

Проблеми людини в «Етиці» та «Політиці» Аристотеля.

Варіант 2

Загальна характеристика філософсько-антропологічної думки Стародавнього Сходу.

Проблема втрати традиції в філософській антропології кінця ХХ століття.

Основні характеристики людини в постмодерні.

Варіант 3

Учення про людину в давньокитайській філософії.

Феноменологія Е. Гуссерля.

Варіант 4

Філософія даосизму.

Секулярна форма екзистенціалізму. Погляди Ж.-П. Сартра й А. Камю щодо сенсу життя людини.

Варіант 5

Система Конфуція.

М. Фуко: етапи еволюції та проблематика.

Варіант 6

Сттеві риси давньоіндійської філософії людини

Формування парадигми філософії суб'єкта у Новий час

Варіант 7

Проблема свободи волі у філософії Фоми Аквінського.

А. Шопенгауер: світ як воля та уявлення.

Варіант 8

Антропоцентричний характер філософії та культури доби Відродження.

Французьке Просвітництво про людину.

Варіант 9

Передумови виникнення античної філософії.

З. Фрейд: психоаналітичне розуміння людини та суспільства.

Варіант 10

Антропологічні ідеї Т. Гоббса та Д. Локка.

Творчість Ф. Ніцше і його ідея надлюдини.

Варіант 11

Філософія Сократа. Що таке сократична бесіда?
Життя і погляди на людину Г.Сковороди.

Варіант 12

Характеристики людини у творчості Платона.
Ж.-Ж. Руссо про виховання.

Варіант 13

Людина у Аристотеля.
«Філософія життя», її тенденції.

Варіант 14

Атомістика й етика Епікура, їх взаємозв'язок.
Марксистське вчення про людину.

Варіант 15

Німецьке Просвітництво.
Ірраціоналізм у некласичній філософії: загальні риси.

Варіант 16

«Бог», «Душа» та «Розум» як підстави пізнання істини у Августина Аврелія.
Практична філософія І. Канта.

Варіант 17

Ренесансний гуманізм про роль і призначення людини.
Екзистенціалізм як крупна тенденція некласичної філософії. Витоки та форми екзистенціалізму.

Варіант 18

Соціальна утопія Відродження
Розуміння людини Л. Фейербахом.

Варіант 19

Проблема людини у Р.Декарта.
Стоїчна філософія, її етапи. Стоїчний тип мудреця.

Варіант 20

М. Бубер про людину.
Критична філософія І. Канта.

Рекомендована література

Базова

1. Антология мировой философии: в 4 т. - М., 1969-1972.
2. Введение в философию: в 2 ч. - М., 1989.
3. Вступ до філософії. Навчально-методичний посібник / Під загальною ред. Г.І. Волинки. - К., 1993.
4. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения. - М., 1980.
5. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Підручник. – К., 1989.
6. Історія філософії в Україні: в 3 т. - К., 1987.
7. Каріков С.А. Філософія: Навч. посіб.: Розділи: Філософська антропологія, соціальна філософія, філософія культури . - Х., 2011 (111 прим.)
8. Кузнецов В.Й., Мировский Б.В., Грязнов А.Ф. Западно-европейская философия XVIII в. - М., 1986.
9. Мир философии. Книга для чтения: в 2 ч. - М., 1991.
10. Нарский И.С. Западно-европейская философия XIX в. - М., 1976.
11. Нарский И.С. Западно-европейская философия XVII в. - М., 1974.
12. Рассел Б. История западной философии.- Р.на/Д., 1998.
13. Сегеда С. Антропологія : підручник для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. / С. Сегеда. - К., 2009 . — 424 с. (30 прим.)
14. Скирбекк Г., Гильге Н. История философии: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. - М., 2000.
15. Соколов В.В. Средневековая философия. - М., 1979.
16. Хамитов Н. Философия. Бытие. Человек. Мир. – К., 2006.
17. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини. – К., 2000.
18. Чанышев А.И. Курс лекций по древней и средневековой философии. - М., 1991.
19. Человек. Мыслители прошлого й настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. - М., 1991.
20. Читанка з історії філософії: в 6 кн / Під ред. Г.І. Волинки. – К., 1992-1993.

Додаткова

1. Барт Р. Избранные работы. - М., 1989.
2. Бердяев Н.А. Философия свободы. - М., 1989.
3. Бубер М. Я и Ты. - М., 1993.
4. Вебер М. Избранные произведения. - М., 1990.
5. Гадамер Г. Актуальность прекрасного. - М., 1991.
6. Гроф С. За пределами мозга. - М., 1993.
7. Гуссерль Э. Философия как строгая наука. - Новочеркасск, 1994.
8. Данилевский Н.Я. Россия и Европа. - М., 1991.

9. Делез Ж. Логика смысла. - 1995.
10. Культурология. XX век. Антология. - М., 1995.
11. Ницше Ф. Утренняя заря. - Свердловск, 1991.
12. Ортега-и-Гассет. Что такое философия. - М., 1991.
13. Поппер К. Открытое общество и его враги: В 2 т. - М., 1991.
14. Проблема человека в западной философии. - М., 1986.
15. Рикер П. Конфликт интерпретаций. - М., 1995.
16. Самосознание европейской культуры XX века. - М., 1991.
17. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество. - М., 1990.
18. Тейяр де Шарден. Феномен человека. - М., 1987.
19. Тойнби А.Дж. Постижение истории. - М., 1991.
20. Философский энциклопедический словарь. - М. 1983.
21. Франкл В. Человек в поисках смысла. - М., 1990.
22. Фрейд З. Психология бессознательного. - М., 1989.
23. Фромм Э. Душа человека. - М., 1992.
24. Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге. - М., 1991.
25. Швейцер А. Благоговение перед жизнью. - М., 1992.
26. Шелер М. Избранные произведения. - М., 1994.
27. Шпенглер О. Закат Европы. - М., 1991.
28. Юнг К.Г. Архетип и символ. - М., 1991.
29. Ясперс К. Смысл и назначение истории. - М., 1991.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dovi.html>
2. <http://www.alleng.ru/d/phil/phil013.htm>
3. <http://www.psylib.ukrweb.net/books/rassb01/index.htm>.
4. http://krotov.info/lib_sec/17_r/rea/reale00.htm.

Укладачі:

завідувач кафедри СіГД

О.В. Рябініна

доцент кафедри СіГД

С.А. Каріков